

Kabátban, kalapban érkezik a Dékáni Hivatal ajtajához, órán volt. Miután bent hellyel kínál, és beszélgetni kezdünk, egyetlen kérdés fölött sem siklunk el precíz, ám lényegretörő magyarázata nélkül. Dr. Moson Péter vérbeli oktató. Az, hogy miként profitál ebből dékánként, hogy hogyan kerülnek a vizsgarenddel párhuzamba a kanadai mosógépek, és hogy mi az, amit Napóleon feltétlenül magával cipelt, nemsokára kiderülnek.
A dékán úr jogosítvány-prognózisa és tanácsai szintúgy a következő hasábokban.

Milyen gyerek volt? Olvasgató-szemüveges? Vagy inkább szószóló?

Éppen itt van ez a henger, ezt megmutatom Önöknek. (A vitrines szekrényből vörös, bársonyborítású hengert vesz elő, aminek tartalma egy nagy papiros, amit az asztalra terít.) Én egy nagyon jó tanuló voltam. Ez magyarul azt jelenti, hogy kitűnő tanuló, gyakorlatilag általános iskolától kezdve a doktori disszertációig. Ezért avattak fel „sub auspiciis rei publicae Popularis”-szá az ELTE-n. Ez körülbelül már felel a kérdésére. (Nevet.) A mai eszemmel nézve túlságosan is lelkiismerets voltam. Az egyik emlékem az első osztályból, hogy levertem a tolltartót, ezért nem kaptam jó pontot, és ez erősen megviselt.

Inspirálták a szülei?

Igen. Persze nem úgy, hogyha valami nem jól ment, akkor megbüntettek, megpróbálták kihozni azt belőlem, ami esetleg bennem volt. Amellett hogy tanultam, jártam vívni, focizni, bár be kell vallanom, hogy most már sokkal jobban focizom, mint régen. (Minden nap sportolok valamit, focizom, úszom, vagy kosárlabdázom – jegyzi meg.) Zenélni nem tanultam, lévén, hogy botfülem van.

Érdeklődött már a matematika iránt gyerekkorában? Úgy tudom, középiskolában jó eredménnyel Kömalozott például. Milyenek voltak ezek az évek?

A Lajos utcai Általános Iskolában (Óbudán) kedvelt a matematika-tanárnőm, úgy gondolta, hogy valamekkora tehetségem is van ehhez a tárgyhoz. Aztán egy véletlen folytán kerültem a Fazekas Gimnáziumba, ami akkoriban még nem volt olyan ismert hely, én a harmadikként induló évfolyamba jártam. Az első évfolyamból megemlíteném Lovász László nevét, róla már talán hallottak, ő egy nagyon elismert matematikus. De emlékszem, hogy amikor a villamossal mentünk haza egy osztálytársammal, többen mondták, hogy „szegények, biztosan nem vették fel őket az Árpádba, ezért kell olyan hosszan villamosozniuk”. De közben az Árpád Gimnázium is nagyon jó hírű lett.

Egy fizikatanárnőm hívta fel a figyelmemet, hogy van egy matematikaosztály a Fazekas Gimnáziumban. Egyébként a Rákóczi Gimnázium idegen nyelvi tagozatára mentem volna, merthogy oroszból is valahányadik lettem a budapesti versenyen. A Fazekasban meg elég természetes volt már az érdeklődés, az az osztály egyértelműen valamilyen versenyszellemmel megáldott „matematikusokat” csoportosított. És annak az egyik része volt, hogy a tanulás mellett ezeket a Kömal példákat oldottuk meg, meg versenyekre jártunk, ott ez természetes volt.

Hogyan került a Leningrádi Egyetemre?

Ez is egy érdekes dolog. Az akkori Szovjetunióban hagyományosan erős volt a matematika akkor is, meg egyébként most is, különösen bizonyos területei, persze akkor még azt nem tudtam, mely területei. Másik oldalról megvolt bennem az igény, a vágy arra, hogy idegen környezetben tanuljak, az orosz nyelvtudásom miatt is. De azt nem tudnám megmondani, hogy én találtam-e ki. Az osztályunkban öten jelentkeztünk egy olyan helyre, ahova négy főt vettek föl. Mind az ötünket fölvtették, de nem tudtuk pontosan, hogy hová jelentkezünk. Végül is Leningrádba jutottunk, kezdetben egy kicsit szomorkodtunk is emiatt, de mostanra már nagy szentpétervári patriótává váltam. Nagyon szép az a város, és kulturálisan is nagyon vonzó. Ha rajtam múlna, én mindenkinek inkább a szentpétervári utazást javasolnám a moszkvai helyett, ha választani kell.

Egyébként a Központi Statisztikai Hivatal ösztöndíjasaként tanultam ott, nyilván úgy gondolták, ha az embert az állam külföldön taníttatja, találjon valami állást is.

Végül négyen végeztük el ott az egyetemet, egyikünk hazajött, és nem fejezte be ott a tanulmányait. Ő egyébként a későbbi feleségem volt, és nem azért jött haza, mert megbukott volna, akkor éppen összevesztünk. (Aztán később itthon újra megismerkedtünk, két közös gyerekünk van.)

Maradtak ismeretségek, barátságok ebből az időből?

Igen, most a nyáron is ott töltöttem több mint egy hetet, volt osztálytársaimmal, tankör társakkal, ráadásul talákoztam egy volt professzorommal is, ő egy világhíres matematikus, Plissnek hívják, most 75 éves.

Miért kezdett differenciálegyenletekkel foglalkozni?

Az elég logikus volt, hogy olyan témát válasszunk, ami nálunk nem nagyon volt. Ha már egyszer az ember kimegy tanulni, akkor valami olyan témával szeretne foglalkozni, ami specialitása annak az országnak, annak az egyetemnek.

Akik végeztünk, mind a négyen matematikusok, abból ketten érdemben is matematikusok vagyunk, ketten pedig számítástechnikai szakemberként, az alkalmazási területen helyezkedtek el. A legismertebb közülünk Szűcs András, ő akadémikus lett, az ELTE-n tanít. Az oktatóink közül még Mihail (Misha) Gromovot említeném, ő 2005-ben kapott Bolyai-díjat. Na, ő minket topológiára tanított.

Hogyan vette az akadályokat?

Én egy jó tanuló voltam, tehát én mindent megtanultam, és mindenből megfelelő körülmények között levizsgáztam. Kezdetben egy általános bevezetést, közös képzést kaptunk, aztán jött a specializáció, annak az volt a lényege, hogy voltak közös, és szabadon megválasztott órák. Én leginkább a differenciálegyenletek kvalitatív elméletével foglalkoztam. Ebben a témakörben a differenciálegyenletek megoldása nélkül kívánunk információkat szerezni, pl. stabilitásvizsgálat, bifurkációk, ami ilyen formában akkor még nemlétező fogalom volt.

Egyébként a kar pontos neve matematika-mechanika volt. Ami még különleges volt az az, hogy ebben az időben kezdett elterjedni a számítógép. Még először gimnazistaként talákoztunk az Ural2-vel, az olyan kétszobányi volt. Aztán az egyetemen lyukkártyával programoztuk a számítógépeket. Miután öt év alatt elvégeztük az elméleti matematikus-képzést, a tizenegyedik félévben kellett írunk egy numerikusabb jellegű disszertációt is, amiben felhasználtunk számítógépet.

Ön TDK-zott, helyezést is ért el, másodikat. Ez akkoriban is ugyanúgy zajlott?

Ebben nincsen új a Nap alatt, abban az időben is volt ilyen lehetőség, annyiban volt az én helyzetem könnyebb, hogy én gyakorlatilag a diplomamunkámmal TDK-ztam. A dolgozatom a centrum és a fókusz témával foglalkozott.

Milyen volt az egyetemi élet ott?

Hát, az akkori magyar viszonylatokhoz képest nem tudom. A maihoz képest más volt, úgy lehetne mondani, hogy valamivel zordabb. Öten laktunk egy szobában a kollégiumban, ami nem volt igazán kitakarítva, amikor megérkeztünk. Úgy éreztük akkor, hogy bedobtak minket a mélyvízbe, az itthoni helyzethez képest, mint egyedüli, kicsit elkényeztetett gyereket. Nem volt melegvíz, hetente egyszer egy gőzfürdőbe jártunk. De végül sokat fejlődött: öt év alatt már az alagsorban kialakítottak zuhanyzókat.

A közösségi életről azt tudom mondani, az most is ilyen lehet, bár én itthon nem laktam sosem kollégiumban. A kollégiumnak van egy különleges hangulata, ott együtt élnek az emberek, vannak mindenféle közös programok. Sok emlékem maradt például koncertekről, volt ott ugyanis egy zongora, amin egyszer egy Liszt-rapszódia is eljátszottak, nagyon különös hangulata volt. Meg hát – ami gondolom most is így van - , a hétvégén mindenféle szórakoztató programok, bár én ezzel nem nagyon foglalkoztam.

Elkezdünk ott sportolni, nyelvet tanulni, a képzésen kívül. Tornatermet béreltünk a saját pénzünkből.

Hogy került a BME-re?

Amikor visszajöttem Magyarországra, és körülnéztem, állás után, valakinek a véleményét ki kellett kérnem, hol kérdezősködjek. Géher Károly professzor adott tanácsokat: a Műegyetemen Csáki professzort kerestem fel, aki szabályozástechnikával foglalkozott, aztán Farkas Miklóst, akinek a Gépészkar Matematikai Tanszékén a differenciálegyenletek volt a szakterülete, ezen túl beszéltem Recski Andrással, aki most a villamosmérnöki karon tanít. Végül is a gépészkart választottam.

Többször járt Kanadában.

Igen, de az már később volt, a nyolcvanas évek végén. De oda rendszeresen jártam éveken keresztül. Már több konferenciát szerveztem addigra, sok matematikust ismertem, így kerültem kapcsolatba kanadaiakkal is. Ez egy kutatói ösztöndíj volt, egy kanadai állami ösztöndíj. A keleti parton, több helyen is, a Guelphi Egyetemen, a Waterloo Egyetemen is tartottam előadást.

Hozott az ottani egyetemekről valami módszertani mintát?

Sokat, de még nagy részüket nem sikerült keresztülvinnem. Egy nem idevágó példa: Ott az a bevett szokás, hogy nem túl nagy társasházakban közös mosó- és szárítógép van. Mi is egy lakótelepi házban lakunk, és amikor hazajöttem, javasoltam, ezt a rendszert, mondván, hogy így a fürdőszobák kevésbé zsúfoltak lennének, de nem tetszett az ott lakóknak, pedig még hely is lett volna. Picit így van a kanadai matematikaoktatással is: nagyon sokan hallgatták

ugyanazt a tárgyat – ez nem a matematikus- vagy fizikusképzésre vonatkozik - , de csak egy vizsgát tartanak. Így mindenki ugyanazokat a példákat írja, a dolgozatokat nem a saját oktatója javítja ki, így ez egy korrektebb rendszer a hallgatók számára. Az oktatók szemszögéből is az, őket sem köti le olyan sokáig a vizsgáztatás. Aztán ottani bevett szokás, ami már jobban elterjedt nálunk is, hogy az oktató, amellelt, hogy tanít, házi feladatokat is ad fel, amit demonstrátorok javítanak ki.

Hogy került Franciaországba?

A rendszerváltás után elkezdtem az egyetemen management-tevékenységet folytatni: részben egyetemi típusút, tehát a gépészkarnak voltam nemzetközi és tudományos dékán helyettese 1994 és 96 között, részben hagyományos értelemben. Ez ugyanis egy nehéz időszaka volt a Műegyetemnek, talán el sem hiszik, de akkoriban nagyon kevesen jelentkeztek ide. Mindenki gazdasági szakokon akart továbbtanulni, vagy jogász akart lenni, és a Műegyetemnek valahogy túl kellett élnie ezt az időszakot. Ezért, többek között, az egyetem alapított egy angol tannyelvű gimnáziumot is, annak voltam én a projekt-managere. Ez abban az időben jelentett valamit az egyetem túlélése szempontjából. Közben kiképződtem távoktatási menedzserre is, és egy ideig én voltam a műegyetemi távoktatás felelőse. Ehhez kapcsolódóan lettem a francia nyelven folyó oktatás vezetője, most már tíz éve. Igazából ez a negyedik nyelvem, először oroszul és olasz tanultam, még gimnáziumban, majd angolul. Magánszorgalomból tanultam meg franciául. A Műegyetem francia tagozatának lettem akkor a vezetője, ehhez kapcsolódtak aztán a különböző francia programok. Egészen ezektől az egy hetesektől a két éves, két diplomás képzésig, mind kapcsolódtak ehhez a dologhoz. Meghát Franciaország aztán később egy kulturális élmény volt.

Sokat utazott: Oroszország, Franciaország, Kanada. Biztosan van bevett módszere arra, hogyan ismerjen meg egy idegen helyet.

Ebben fejlődik az ember. Egyetemista koromban ez kevésbé tudatosan működött. Mostanra valahogy úgy vagyok ezzel, hogy igyekszem a múltat, a jelent és a jövőt összekapcsolni. Ez azt jelenti, hogy mindig, ha megyek valahová, szeretek valami újat megnézni, de ha olyan helyen járok, ahol valami régebbit és szebbet már láttam, azt szívesen megnézem még egyszer. Ezt például elmondhatom a múzeumokkal kapcsolatban. Például a Hermitage-ban vagy a Louvre-ban már lassan úgy vagyok, hogy ha nem is minden termet, de bizonyos részeit fejből ismerem.

Szívesen ismerkedik meg más kultúrák gasztronómiájával? Van esetleg kedvenc bora, kedvenc sajtja, vagy valami más különlegesség?

Nehéz dolog megmondani, mi az, hogy kedvenc. Ehhez egyrészt nyilván valamekkora minőség kell. Hogy ezen belül melyik lesz a kedvenc, az a véletlenül is múlhat, hogy hol volt az embernek olyan élménye, ami különösen emlékezetes. A borok, a burgundi borok közül például a Chablis-t szeretem. Ha fehérbort kéne ajánlani, ez lenne az, bár Burgundia inkább a vörösborairól híres. Elég sokszor voltam Champagne-ban, az ottaniak közül a Moët et Chandon pezsgőt szeretem, valahogy a pezsgőgyártás hagyománya, emlékei miatt, Napóleon is ezt cipelte magával. És hát a vörösbor is! Ha megkérdeznék, hogy mi a világ legjobb bora, én azt mondanám, hogy a Bordeaux-i borok. És egyáltalán nem kell itt ilyen gourmand-dolgokra gondolni, nagyon drága borokat én soha életemben nem ittam. De az íz és az ár

viszonyát nézve én azt mondanám, hogy egy üveg Bordeaux-i bor olcsóbb, mint egy üveg magyar bor, de jobb.

Ha minden áron ételt kellene ajánlanom, javasolnám a kagylót, ami egy különlegesség. Van is egy belga „kagylós” ételhálózat a Léon. Amit még nem szoktam kihagyni, az a kecskesajt (fromage de chèvre).

Az idei gólyatáborban, amikor köszöntötte a gólyákat, felolvasott pár mondatot egy mérnök-tudomány könyvből. Arról szólt, hogy mi a jó mérnök összetétele. Mit gondol, a mérnök-fizikus hallgatók hogy illenek bele ebbe a mérnök-kategóriába?

Kicsit messzebről indulnék el. Amikor én 1974-ben idekerültem, akkor indult a matematikus-mérnök képzés. Ez nagyon sikere volt, például az itt végzettek közül a vállalkozói szférában sokan nagyon jól szerepelnek. Például a Graphisoft sok munkatársa is innen került ki, vagy a Morgan-Stanley tudományos igazgatója, Haller György. Kovács Kálmán, volt informatikai miniszter is ezen a szakon végzett. Vagy az éppen e héten (november 28., - a szerk.) akadémiai székfoglalóját tartó Stépán Gábor. Aztán a rendszerváltás után divat lett a képzések homogenizálása, hogy először tanulják meg a hallgatók az általános dolgokat, majd aztán mélyedjenek csak el a matematikában. Persze ennek semmi értelme nem volt, pont fordítva érdemes csinálni.

A mérnök-fizikus szakkal kapcsolatban is mindig kérdés, hogy melyik a jelző, és melyik a jelzett. Ennek a képzésnek a legnagyobb előnyét és hasznát abban látom, hogy a hallgatók komoly természettudományos alapokat szereznek. Tehát azt tartom fontosnak, hogy az elején meg kell tanulni a komoly dolgokat, aztán eltekintve azoktól, akikből nagy tudós lesz, a többieknek meg kell tanulni a gazdasági ismereteket is, de ezt sokkal könnyebb ezek után.

Tehát a mérnöki és a fizikusi a képzés egészét tekintve van egyensúlyban?

Hát ezt már nem én mondom, de teljesen egyetértek veled. A mostani nyílt napon, amikor szóba került, hogy hogyan viszonyul a fizikus a mérnökhöz, a válasz olyasmi volt, hogy manapság inkább már fizikust, mint mérnököt keresnek. Tehát aki elméletileg képzetebb.

Nem gondolja, hogy a karnak komolyabb marketingre lenne szüksége?

De, ezt mindenképp fontosnak tartom, ráadásul most mondhatjuk, hogy az időpont is kedvező, ugyanis tíz évesek leszünk. Erre készülünk, nem csak az ünneplés szempontjából, hanem hogy valamilyen módon jobban megmutassuk magunkat a külvilágnak. Történnék lépések, kiadványokat készítünk, de ez nagyjából természetesen is adódott. Amit én szépnek gondolok ebben az az, hogy nem csak az oktatók, hanem a hallgatók is tesznek ezért, és ez a két folyamat összetalálkozott. Gondolok itt több hallgatói kezdeményezésre, így jött létre például a gyűrűavató, vagy a kar első saját gólyabálja. Azt lehet mondani, hogy ügyesen kiegészítik egymást az oktatói és a hallgatói törekvések is.

Mit gondol a hallgatói életről a karon?

Hát erről nem tudok kiterjedten nyilatkozni. Amit látok, az egyértelműen biztató. A standard dolgokat szépen megszervezték, a hallgatói képviselőkkel is többször találkoztam. Az az örömdetes, hogy vannak hallgatók, akik ténylegesen felvállalták ezeket a feladatokat. Azzal,

hogyan foglalkoznak ezekkel a dolgokkal, magukkal is foglalkoznak, na de persze azzal, hogy hasznat hajtanak maguknak, hasznat hajtanak a többieknek is. Sokkal izgalmasabb egy ilyen közönségi élet: tehát úgy tanulni, hogy az együtt jár valamilyenfajta barátsággal, közelséggel. Azt nem tudom igazából követni, hogy a későbbiekben mennyire tartanak össze, mert a matematikaoktatás, amiben részt veszek, az elejére koncentrálódik a képzésnek. Később általában nemzetközi programok keretében találkozom a felsőéves hallgatókkal, ott ezt annyira nem lehet leszűrni.

Ön aktívan oktat. Mit gondol a hallgatók hozzáállásáról?

Én erről csak jót tudok mondani. Mondhatjuk úgy is, hogy szerencsém van ezzel, hogy Önöket kell oktatnom, ugyanis nem biztos hogy országos, vagy akár nemzetközi szinten el lehet mondani, hogy a hallgatók érdeklődnek. Az a tapasztalatom, hogy Önök érdeklődnek és komolyan veszik az oktatást.

Nem gondolja, hogy a karunknak nagyobb szerepet kellene vállalni a természettudományos gondolkodásmód népszerűsítésében? Egyáltalán hogy érzi, milyen szerepet vállal?

Nem csak a népszerűsítés a feladat, hanem egyfajta harc az áltudományokkal szemben. Ennek a BME-n van egy hagyománya. Részben a fizikusok között, pl. Makai Mihály tanár úr, aki most tudományos és nemzetközi dékán helyettes, könyveket is írt ilyen témában. Aztán itt van a Szkeptikus Konferencia.

Tehát én szeretném, és már eddig is voltak lépések ezzel kapcsolatban, de igazából ezt pl. egy országos program részeként lehetne jól csinálni.

Egyébként ez az áltudomány-dolog a kornak egy hibája, legalábbis az én véleményem szerint. A különböző sajtótermékekben nagy publicitást kapnak a mindenféle hülyeségek. Meg más médiában is, reggelente többször hallottam már pl. a Kossuth rádióban ilyesmit, hogy valaki megitta a nemtudommit, és ez mennyire jó hatású, tegyük mi is ezt. Vagy például, hogy a friss fenyőrügy mennyire egészséges, de azért óvatosan együk, mert alapjában véve mérgező. Vagy itt vannak ezek a zöld mozgalmak, amiknek az alap gondolatával az ember egyetért, hogy figyelni kell a környezeti hatásokra, de időnként ez a hozzá nem értő embereknek a félismereteiből szül olyan félelmeket, amik viszont kárt okoznak. Ez is kár, ha feleslegesen sokat költünk valamire, csak az akadémikusok miatt.

Nem akarok a példákban elmélyedni, az a helyzet, hogy a jelenkor tele van ilyenekkel. Sok áltudományos véleményt hallani az atomenergiával kapcsolatban is.

Gondolja, hogy lehet olyan fórumot létrehozni, ami hatékonyan szembe tud szállni az áltudomány „presztízsével”? Mekkora ezeknek a kezdeményezéseknek a hatása?

Azt nem tudom, hogy mekkora a hatásuk. Ha mint magánembert kérdez, azt tudom mondani, hogy a másik oldalt sokkal gyakrabban lehet látni. Ugye onnan indultunk, hogy a Műegyetem építi a saját hagyományait. De például ezen a területen is nagyon sokat jelenthet, ha a hallgatóságnak vannak elképzelései.

Nem gondolja, hogy a természettudósoknak vagy a természettudomány egyéb képviselőinek szorosabban kéne együttműködni társadalomtudósokkal vagy marketingszakemberekkel, vagy gondolja, hogy ez visszásságokhoz vezetne?

Nem gondolom, hogy visszás lenne, egyébként sem idegen, hogy tudományos kérdésekben együtt működjenek ilyen szakemberek. Azt, hogy ebben nekem mit kéne tennem, azt egyelőre nem tudom. Ez a következő lépcső lesz.

Üzen esetleg valamit a hallgatóknak?

Már elhangzott, de én szerintem Önök jól választottak azzal, hogy ilyen komoly tudományokat tanulnak. Mások szoktak azzal piszkálni, hogy ehhez általában hozzáteszem: vélhetőleg az Önök jelentős részéből nem lesz sohasem matematikus, sem fizikus. Ennek ellenére, amit itt megtanulnak, az egy olyan alap lesz az egész későbbi életükhöz, ami nagyon hasznos.

A másik, amit mindig el szoktam mondani, és egyébként a saját gyerekeimet is ebben a szellemben neveltem: van három olyan dolog, amit mindenképpen tudnia kell valakinek a mai korban, aki valamit csinálni akar. Az egyik a nyelvtudás, idegen nyelveket kell tudni. A másik a számítógépes alapismeretek, a harmadik pedig a jogosítvány: előbb-utóbb már lehet, hogy repülőgépre vagy helikopterre, de a lényege ugyanaz.

A nyelvtudással kapcsolatban szoktak minket támadni, hogy mi a külföldnek gyártunk, de ez nem igaz. A legtöbb program olyasmi típusú, hogy két kultúrában jártas embereket képeznek ki. Igazából akkor versenyképes valaki, ha megmarad a két kultúrában. Ha valaki elvégzi ezt az intézményt, aztán valahol külföldön ragad, akkor ott egy közepszerű ember lesz. Ha a két kultúrában marad, akkor egy kiemelkedő. Bár nem számoltam ennek utána, de vélhetőleg az életem nem elhanyagolható részét külföldön töltöttem, de ez nem jelentette azt, hogy én innen végleg el is fogok menni.

A K-épületből kifelé jövet kezdtem el gondolkodni azon, mivel köríthetném a válaszokat, milyen konklúziót vonhatnék én magam. Aztán most, hogy az interjú végére értem, igencsak megszorítva érzem magam. Nem baj, gondoltam, meghallgatom még egyszer a beszélgetés hanganyagát. Aztán konstatálnom kellett, hogy á igen, ez tetszett, meg hogy, ez is érdekes, de már mind leírtam őket. Nincs mit hozzátennem, ez így kerek.

Még egy valamit, mely nem kimaradt tanács vagy pontosító magyarázat, hanem egy üzenet: a dékán úr mindenkinek kellemes ünnepeket kíván. Ennyit csak, hiszen a fontos dolgokat épp' az előbb mondta el.